

IFRS: vanaf 2013 weer volop wijzigingen

De veranderingen op het gebied van IFRS zijn dit jaar zeer beperkt. Deze adempauze kan goed gebruikt worden, want voor de boekjaren 2013 en 2014 worden weer veel IFRS-wijzigingen doorgevoerd. Let wel, veelal met terugwerkende kracht, dus ook met aanpassing over de vergelijkende cijfers, en daarom ook van toepassing voor 2012.

Maarten Hartman, Vaktechnisch bureau (National Office), Assurance

1. Welke wijzigingen betreft het?

De nieuwe toe te passen standaarden zijn:

- **IAS 19**
De nieuwe standaard over personeelsbeloningen (IAS 19) is in 2013 van toepassing. Eerdere toepassing van deze standaard, dus in boekjaar 2012, is toegestaan.
- **IFRS 10, 11 en 12**
De IASB had beoogd de nieuwe standaarden op het gebied van consolidatie (IFRS 10), samenwerkingsverbanden (IFRS 11) en toelichting op gehouden belangen (IFRS 12) van toepassing te laten worden vanaf boekjaren die op 1 januari 2013 beginnen. Voor ondernemingen in de EU zijn deze standaarden dan nog niet van toepassing. Er is eerst formele Europese goedkeuring nodig: deze wordt nog wel in 2013 verwacht. Deze drie standaarden zullen dan vanaf 2014 van toepassing zijn; eerdere toepassing zal wel mogelijk zijn.

- **IFRS 13**
Ook de standaard over reële-waardewaardering (IFRS 13) moet nog Europese goedkeuring krijgen. Deze standaard is naar verwachting vanaf 2013 van toepassing.

2. Personeelsbeloningen – meer volatiliteit in eigen vermogen

IAS 19 over de verantwoording van personeelsbeloningen is aangepast. Dit leidt tot soms aanzienlijke veranderingen in de verwerking van de kosten en de waardering van de verplichtingen uit hoofde van een toegezegd-pensioenregeling. Ook de toelichtingen zullen toenemen. Daarnaast zijn andere wijzigingen van belang, bijvoorbeeld inzake beloningen bij beëindiging

dienstverband en verantwoording van 'past service cost'.

De aangepaste standaard is van toepassing vanaf 2013; eerdere toepassing is toegestaan.

De belangrijkste veranderingen in IAS 19 zijn:

- volatiliteit eigen vermogen door verwerking van actuariële resultaten;
- hogere pensioenlasten;
- eerder lasten uit pensioen-toezeggingen over verstreken diensttijd;
- meer toelichtingvereisten.

Standaard	Gebied	Toepassing vanaf
IAS 19	personeelsbeloningen	2013, eerdere toepassing toegestaan
IFRS 10	consolidatie	verwachting: 2014
IFRS 11	samenwerkingsverbanden	verwachting: 2014
IFRS 12	toelichting op gehouden belangen	verwachting: 2014
IFRS 13	reële-waardewaardering	verwachting: 2013

Volatiliteit eigen vermogen door verwerking van actuariële resultaten

Volgens de huidige methode hoeft de onderneming actuariële resultaten binnen een bepaalde bandbreedte (de 'corridor') niet te verwerken. Deze methode is het meest gangbaar in Nederland. Volgens de gewijzigde standaard verwerkt de onderneming alle actuariële resultaten onmiddellijk in het 'other comprehensive income' (OCI). Als gevolg van de verliezen op de fondsbeleggingen en de gedaalde rente is in de meeste gevallen onder de oude standaard sprake van (nog) niet-verwerkte actuariële verliezen. De nieuwe toepassing leidt tot een lager eigen vermogen omdat deze niet-verwerkte verliezen direct moeten worden verwerkt.

Hogere pensioenlasten

De jaarlijkse lasten voor een toegezegd-pensioenregeling omvatten ook het saldo van de rentelasten op de pensioenverplichting en de baten op de fondsbeleggingen. Onder de huidige methode neemt de onderneming deze op basis van aannames op in de pensioenlasten. In de meeste gevallen wordt verondersteld dat het rendement op fondsbeleggingen hoger is dan de rentelasten op de verplichting.

Volgens de nieuwe standaard bepaalt de onderneming de nettorentelast over de nettopositie van pensioenverplichting en fondsbeleggingen (zie voorbeeld), gebruikmakend van een disconteringsvoet. Dit leidt tot een hogere pensioenlast. Er zal geen verandering in de disconteringsvoet zijn; die blijft gelijk aan de rente op hoogwaardige bedrijfsobligaties waar er een actieve markt in dergelijke obligaties is, en de rente op staatsobligaties in overige markten. Zie het voorbeeld hiernaast.

Eerder lasten uit pensioentoezeggingen over verstreken dienstdtijd

De onderneming verwerkt de lasten over de verstreken dienstdtijd volledig als last in het boekjaar van wijziging. Nog niet onherroepelijk toegezegde rechten worden niet meer gespreid verantwoord over de toekomstige dienstperiode.

Meer toelichtingvereisten

Volgens de gewijzigde standaard neemt de onderneming vanaf 2013 extra toelichtingen op. Dit, om de kenmerken van toegezegde-bijdrageregelingen, de bedragen die in de jaarrekening zijn verwerkt, en de risico's die voortvloeien uit de toegezegd-pensioenregelingen en bedrijfstakpensioenfondsen, te verduidelijken.

3. Consolidatie – consistente toetsing op zeggenschap

De IASB heeft IFRS 10 'Geconsolideerde jaarrekeningen' uitgegeven als onderdeel van een groep van vijf nieuwe standaarden. Naast deze IFRS zijn dat IFRS 11 'Samenwerkingsverbanden', IFRS 12 'Toelichting op belangen in andere entiteiten', IAS 27 'Enkelvoudige jaarrekening' en IAS 28 'Geassocieerde deelnemingen'.

Samenvatting

In 2013 is de nieuwe standaard over personeelsbeloningen (IAS 19) van toepassing. De standaarden op het gebied van consolidatie (IFRS 10), samenwerkingsverbanden (IFRS 11) en toelichting op gehouden belangen (IFRS 12) zijn naar verwachting van toepassing vanaf 2014. Als laatste is de standaard over reële-waardewaardering (IFRS 13) van belang. Ook deze moet nog Europese goedkeuring krijgen. De verwachting is dat de standaard van toepassing is vanaf 2013. In dit artikel wordt kort ingegaan op de belangrijkste elementen uit de nieuw toe te passen standaarden.

Voorbeeld: bepaling nettorentelast over nettopositie pensioenverplichting en fondsbelegging (IAS 19)

Huidige standaard	Bedrag	Interest	
Pensioenverplichting	1.000	4%	40
Fondsbeleggingen	800	5%	(40)
Netto verplichting	200		
Netto pensioenlasten (exclusief servicekosten)			0

Nieuwe standaard	Bedrag	Interest	
Pensioenverplichting	1.000		
Fondsbeleggingen	800		
Netto verplichting	200	4%	
Netto pensioenlasten (exclusief servicekosten)			8

Op basis van de huidige standaard worden de nettopensioenlasten afzonderlijk berekend voor de pensioenverplichting en de fondsbeleggingen (exclusief servicekosten). In de nieuwe standaard worden de nettopensioenlasten berekend tegen de nettoverplichting volgens de te hanteren disconteringsvoet. Per saldo leidt dit tot een hogere pensioenlast.

IFRS 10 vervangt bepalingen uit IAS 27 'Geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening' en SIC-12 'Consolidatie - special purpose entities'. IAS 27 behandelt nu alleen nog de enkelvoudige jaarrekening.

Eenduidige toepassing van zeggenschap IFRS 10 wijzigt de definitie van zeggenschap. De huidige IAS 27 stelt dat consolidatie moet plaatsvinden indien sprake is van zeggenschap. Alleen, SIC-12, die vooral ingaat op 'Special Purpose Entities' behandelt indicatoren voor consolidatie die met name waren gebaseerd op 'risks and rewards'. Deze interpretatie leek daarmee af te wijken van het algemene zeggenschaps criterium. Met de komst van IFRS 10 gelden dezelfde uitgangspunten voor entiteiten om vast te stellen of deze geconsolideerd moeten worden. Relevant is het uitgangspunt dat een verslaggevende entiteit (de 'investor') een andere entiteit (de 'investee') kan beheersen, en daarom de zeggenschap heeft.

Drie relevante criteria

Volgens IFRS 10 is er zeggenschap wanneer wordt voldaan aan drie criteria:

- De investor heeft het vermogen om met bestaande rechten de relevante activiteiten van de investee te bepalen.
- De investor wordt blootgesteld aan - of heeft aanspraken op - de variabele (netto)opbrengsten (zowel positief als negatief) uit de betrokkenheid bij de investee.
- De investor kan de bestaande rechten daadwerkelijk uitoefenen om de (netto)opbrengsten te realiseren.

Voor relevante activiteiten geldt dat dit activiteiten zijn die een aanzienlijke invloed hebben op het rendement van de investee.

De drie criteria worden uitgebreid toegelicht en van voorbeelden voorzien in de standaard. De gewijzigde definitie en de uitleg daarvan zal naar verwachting niet leiden tot grote veranderingen in de samenstelling van de consolidatiekring. Sommige entiteiten kunnen significante wijzigingen verwachten. Het basisprincipe blijft dat een geconsolideerde jaarrekening de weergave is van een moedermaatschappij en haar dochterondernemingen alsof ze één entiteit zijn.

Aspecten om op te letten

De uitleg op de toe te passen criteria bevatten overwegingen die wellicht niet nieuw zijn, maar wel belangrijk zijn.

- *Gebaseerd op huidige feiten en omstandigheden*
De zeggenschap wordt gebaseerd op huidige feiten en omstandigheden en deze worden continu geëvalueerd. Het feit dat de zeggenschap tijdelijk bedoeld is, is niet voldoende om belangen niet te consolideren.
- *Meer dan de helft van de stemrechten*
Of de zeggenschap wel of niet wordt uitgeoefend is niet relevant. Een investeerder met meer dan de helft van de stemrechten voldoet aan de criteria van zeggenschap, zolang er geen andere beperkingen of andere omstandigheden zijn.
- *Meerderheid van stemmen niet altijd nodig*
Ook indien een investeerder niet de meerderheid van stemmen heeft, kan sprake zijn van zeggenschap (de zogenoemde 'de facto' control). Dit is afhankelijk van de belangen gehouden door andere aandeelhouders en hun stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen.

- *Wezenlijke rechten*

Er geldt een onderscheid tussen wezenlijke rechten en beschermende rechten. Alleen de eerste worden in aanmerking genomen om zeggenschap vast te stellen. Beschermende rechten (vaak bekend als vetorechten) zullen een investeerder alleen de mogelijkheid geven om bepaalde beslissingen te blokkeren.

- *Toetsing gebaseerd op agent- en opdrachtgeverrelaties*

De standaard bevat uitleg over agent- en opdrachtgeverrelaties. Deze overwegingen zijn vooral relevant voor consolidatieoverwegingen in de financiële dienstverlening. Via het toetsen aan een aantal factoren wordt overwogen of de investeerder zeggenschap heeft als opdrachtgever of als agent.

Uitzondering voor investeringsentiteiten

Recentelijk heeft de IASB een wijziging aangebracht in IFRS 10, waarbij investeringsentiteiten een vrijstelling krijgen voor het opmaken van een geconsolideerde jaarrekening. Dit is vooral relevant voor veel private-equitypartijen.

Een entiteit kan gebruik maken van de consolidatievrijstelling indien het voldoet aan de definitie van een investeringsentiteit met de volgende criteria:

- verrichten van dienstverlening uit hoofde van investeringsmanagement;
- verrichten van investeringen voor het creëren van rendement via kapitaalgroei en/of inkomsten uit beleggingen;
- verantwoord van gehouden belangen tegen reële waarde.

4. Samenwerkingsverbanden - geen proportionele consolidatie, wel twee verwerkingsmethoden

Naast de standaard over consolidatie is ook de verantwoording van samenwerkingsverbanden door de IASB tegen het licht gehouden. De nieuwe bepalingen zijn opgenomen in IFRS 11. Deze vervangt daarmee IAS 31.

In de nieuwe standaard is de overweging of sprake is van een samenwerkingsverband niet wezenlijk veranderd. Hiervan is sprake als twee of meer partijen contractueel overeenkomen om zeggenschap gezamenlijk uit te oefenen. Gezamenlijke zeggenschap geldt indien beslissingen over de relevante activiteiten de unanieme instemming vereisen van de partijen die de zeggenschap delen. Relevante activiteiten hebben hierbij dezelfde betekenis als onder IFRS 10. Ook als de feiten en omstandigheden veranderen vindt eenzelfde analyse plaats:

- Is er sprake van gezamenlijke zeggenschap? En:
- Wat is de aard van de gemeenschappelijke regeling?

Onder de bestaande IAS 31 bestond een keuze tot verwerken: proportionele consolidatie of toepassing van de equitymethode. In de nieuwe IFRS 11 is proportionele consolidatie niet meer toegestaan. Hoe de verwerking plaatsvindt is afhankelijk van het soort samenwerkingsverband. IFRS 11 definieert er twee: joint operations en joint ventures.

Toetsing van de rechten en verplichtingen

Investeerders in samenwerkingsverbanden moeten vaststellen welke rechten en verplichtingen voortvloeien uit de gemaakte samenwerkingsafspraken. De focus ligt hierbij niet meer op de juridische structuur van de afspraken, maar op de manier waarop rechten en verplichtingen worden gedeeld. Van belang is of de investeerders rechten hebben op de activa of aansprakelijk zijn voor de verplichtingen uit het samenwerkingsverband, of

dat er (slechts) rechten bestaan op de nettoactiva en nettoresultaten uit het samenwerkingsverband.

Joint operation – verwerken van rechten op activa en verplichtingen

Als een investeerder rechten heeft op activa en aansprakelijk is voor verplichtingen van het samenwerkingsverband, worden de activa en verplichtingen opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening voor het aandeel van de investeerder. Dit geldt ook voor de opbrengsten en kosten voortkomend uit het samenwerkingsverband.

Joint venture – verwerking volgens de equitymethode

Een joint venture geeft de investeerders (slechts) rechten op de nettoactiva of het resultaat van de regeling. Een investeerder in een joint venture heeft daardoor geen rechten op individuele activa of verplichtingen voor de individuele verplichtingen van de joint venture. Joint-venture-investeerders delen in de nettoactiva en in het resultaat (winst of verlies) van de activiteit. Joint ventures worden verwerkt volgens de equitymethode zoals aangegeven in IAS 28 'Investerings in geassocieerde deelnemingen'. De proportionele-consolidatiemethode is niet meer toegestaan.

5. Toelichtingen op de belangen in andere entiteiten

De IASB heeft in IFRS 12 'Toelichtingen op belangen in andere entiteiten' alle toelichtingvereisten samengevoegd die betrekking hebben op belangen die worden verwerkt volgens IFRS 10, 11 en IAS 28.

Het voert te ver om een lijst op te nemen met vereiste toelichtingen. De toelichtingen zijn gebaseerd op de overweging dat deze informatie gebruikers van de jaarrekening helpt bij het beoordelen van de aard, risico's en financiële gevolgen van belangen van de rapporterende entiteit in dochterondernemingen, samenwerkingsverbanden, geassocieerde deelnemingen en niet-geconsolideerde

gestructureerde entiteiten.

De vereisten zijn aanzienlijk omvangrijker dan de huidige toelichtingvereisten.

6. Waardering tegen reële waarde - IFRS 13

In de nieuwe IFRS 13 'Reële-waardewaardering' wordt uitgelegd hoe reële waarde wordt bepaald en toegepast. De standaard heeft als doel om de toelichtingen met betrekking tot reële waarde te verbeteren. De toelichtingvereisten zijn qua aard en inhoud vergelijkbaar met de huidige vereisten van IFRS 7 inzake financiële instrumenten.

Definitie van de reële waarde gewijzigd

De definitie van reële waarde is in de nieuwe standaard gewijzigd. Reële waarde wordt nu omschreven als de prijs die zou worden ontvangen bij de verkoop van een actief, of die betaald wordt om een verplichting over te dragen, in een ordelijke transactie tussen marktpartijen op de datum van waardering.

Relevante overwegingen bij toepassing

IFRS 13 legt uit waar een entiteit rekening mee moet houden bij het identificeren van de juiste reële waarde.

- **Identificatie van de belangrijkste of meest voordelige markt**
De waardering veronderstelt dat de transactie plaatsvindt in de belangrijkste markt. Ontbreekt de belangrijkste markt, dan wordt uitgegaan van de meest voordelige markt.
- **Veronderstellingen van marktpartijen**
De reële waarde wordt gemeten met dezelfde aannames en kenmerken van het actief of verplichting zoals marktpartijen die zouden hanteren.
- **Hoogste en het beste gebruik**
Voor niet-financiële activa geldt dat de reële waarde wordt bepaald op basis van het hoogste en beste gebruik van het actief, zoals bepaald door een marktpartij.

Hiërarchie van de reële waarde

De waardering tegen reële waarde wordt onderverdeeld in drie hiërarchieniveaus, gebaseerd op het type input van de waarderingstechniek:

- niveau 1: gebruikmakend van inputs van genoteerde prijzen op actieve markten voor producten die identiek zijn aan het actief of de verplichting dat wordt gewaardeerd;
- niveau 2: gebruikmakend van inputs via andere zichtbare inputs; en
- niveau 3: gebruikmakend van niet-zichtbare inputs.

7. Conclusies

De wijzigingen voor het boekjaar 2012 zijn beperkt, maar de wijzigingen vanaf boekjaar 2013 zullen aanzienlijk zijn. Praktisch alle entiteiten die IFRS toepassen worden in 2013 en/of 2014 geraakt door de wijzigingen. Dit hoeft lang niet altijd invloed te hebben op de balans of winst-en-verliesrekening. Het zal in ieder geval gevolgen hebben voor de toelichting.

Afgezien van de standaarden over toelichtingen, kunnen de andere bepalingen aanleiding geven tot een stelselwijziging. De individuele standaarden hebben overgangsbepalingen die in acht moeten worden genomen.

Ten slotte zal een onderneming in de toelichting op de 2012 jaarrekening al moeten aangeven in hoeverre de nieuwe bepalingen de toekomstige verslaggeving van de onderneming zal veranderen.

Voor ondernemingen is het van belang om tijdig kennis te nemen van alle komende wijzigingen:

- het beoordelen van de impact van de nieuwe bepalingen over personeelsbeloningen (IAS 19);
- het analyseren van de nieuwe consolidatiekring (IFRS 10);
- het beoordelen van de aard en afspraken van de samenwerkingsverbanden (IFRS 11);
- het identificeren van de toelichtingvereisten voor de gehouden belangen (IFRS 12);
- het identificeren van de toepassing en toelichtingvereisten van de reële waarde (IFRS 13).

